

Röstånga Röda korskrets

- axplock ur en 100 årig verksamhetshistoria.

Förra året uppmärksammades 100 årsminnet av första världskrigets utbrott. Men krig skapar offer och på slagfältet vid Solferino 1859 kunde den schweiziske bankiren Henry Dunant bevittna dessa människors elände. Han tog initiativ till en internationell konferens i Genève år 1864 och här lades grunden till den internationella humanitära rätten (den första Genève-konventionen). Dunant verkade energiskt för att en förening, Röda Korset, skulle bildas i varje land och redan 24 maj 1865 grundades Svenska Röda Korset. De första åren ägnades åt förberedelser för humanitära insatser i eventuella krig men man startade även en sjuksköterskeutbildning. För 100 år sedan hade Röstånga inte en egen Röda korskrets utan tillhörde Onsjökretsen av Svenska Röda Korset. Den bildades en vacker majdag 1914 på Marieholms Gästgivaregård och initiativtagare och kretsens första ordförande var grevinnan Jetten Trolle-Bonde, Trolleholms slott. Onsjökretsen kom att bestå av häradets samtliga 16 socknar och Jetten Trolle-Bonde hade ansvaret för att verksamheten byggdes upp. Läget ute i Europa påskyndade denna verksamhet, då exakt två månader efter det att kretsen bildats, utbröt första världskriget. Verksamheten kom nu skyndsamt att inriktas på att bygga upp ett stort förråd av sjukvårdsmaterial samt utbildning inom sjukvårdsmrådet. Att läget bedömdes som allvarligt även för Sverige antyder kretsens inköp av kokvagnar 1916. Efter kriget skänktes förrådet med sjukvårdsmaterial till staten och i stället inköptes material för upprättande av tre konvalescentkolonier med sammanlagt 108 vårdplatser. Kretsen samlade också in medel så att man 1920-21 kunde överlämna två stycken ambulanser med tillbehör till Onsjö härads sjuktransport- och räddningssällskap (I Sällskapets stadgar som utkom 1921 heter det i § 1: " Vid allmän mobilisering ställer sällskapet sin personal och utrustning till Svenska Röda Korsets förfogande för verkställande av lokala sjuktransporter").

Det var utomordentligt viktigt för Onsjökretsen att visa upp sig och ha kampanjer för medlemsvärvning och på andra sätt stärka sin ekonomi. Så t.ex. anordnade man en Röda korsfest i Nackarpsdalen 1919. Till den underbara dalgången mellan Röstånga och Oden-sjön återkom man sedan regelbundet genom åren vid Nationaldagen och Kristi Himmels-

färdsdag. Av social verksamhet under tioårsperioden mellan 1924-34 kan nämnas "Festen vid Trolleholm", 1927 (inbringade 5915 kronor netto!) och vistelse för barn vid Kustsanatoriet Barkåkra (2897 vård dagar).

År 1932, avled ordföranden för Onsjökretsen, Jetten (Henriette Fredrika Falkenberg) Trolle-Bonde. Hon var född 1883 och blev alltså endast 49 år gammal. I december samma år bildade Onsjökretsen, på förslag från Jeanna Sjunnesson (revisor i kretsen), en fond till hennes minne: "Grevinnan Jetten Trolle-Bondes Minnesfond för sjuka och fattiga barn inom Onsjökretsen". Hennes make greve Gustav Bonde lämnade en startgåva till fonden på 500 kronor. Agnes Smedberg, Röstånga, utsågs till ny ordförande och två år senare blev en annan Röstångabo, Hertha Håkansson, utsedd till ledare för Röstånga arbetsgrupp inom Onsjökretsen. 1935, den 1-2 juni, anordnade Onsjökretsen en minnesvärd sommarfest i Trolleholms slottspark. Det var första gången som denna

vackra park upplåtits för en fest av detta slag. Det berättas att det råddande fina vädret, särskilt på söndagen, bidrog till att festen drog mycket folk och blev synnerligen lyckad. Kretsens medarbetare sparade inte på mödan och salustånd med mera var trevligt dekorerade i Röda Korsets färger och på kvällarna lyste hundratals lampor mellan träden. Att sommarfestens syfte var att få intäkter till att användas i Röda korskretsens verksamhet råder det inget tvivel om och inga aktiviteter var gratis.

Röda korsfesten i Trolleholms slottspark, 1935.

Sjövårds Sällskapet den 1 Juni		Sjövårds Sällskapet den 2 Juni	
10.00	10.00	10.00	10.00
12.00	12.00	12.00	12.00
14.00	14.00	14.00	14.00
16.00	16.00	16.00	16.00
18.00	18.00	18.00	18.00
20.00	20.00	20.00	20.00
22.00	22.00	22.00	22.00
24.00	24.00	24.00	24.00
26.00	26.00	26.00	26.00
28.00	28.00	28.00	28.00
30.00	30.00	30.00	30.00
32.00	32.00	32.00	32.00
34.00	34.00	34.00	34.00
36.00	36.00	36.00	36.00
38.00	38.00	38.00	38.00
40.00	40.00	40.00	40.00
42.00	42.00	42.00	42.00
44.00	44.00	44.00	44.00
46.00	46.00	46.00	46.00
48.00	48.00	48.00	48.00
50.00	50.00	50.00	50.00
52.00	52.00	52.00	52.00
54.00	54.00	54.00	54.00
56.00	56.00	56.00	56.00
58.00	58.00	58.00	58.00
60.00	60.00	60.00	60.00
62.00	62.00	62.00	62.00
64.00	64.00	64.00	64.00
66.00	66.00	66.00	66.00
68.00	68.00	68.00	68.00
70.00	70.00	70.00	70.00
72.00	72.00	72.00	72.00
74.00	74.00	74.00	74.00
76.00	76.00	76.00	76.00
78.00	78.00	78.00	78.00
80.00	80.00	80.00	80.00
82.00	82.00	82.00	82.00
84.00	84.00	84.00	84.00
86.00	86.00	86.00	86.00
88.00	88.00	88.00	88.00
90.00	90.00	90.00	90.00
92.00	92.00	92.00	92.00
94.00	94.00	94.00	94.00
96.00	96.00	96.00	96.00
98.00	98.00	98.00	98.00
100.00	100.00	100.00	100.00

+

Röda Korsfest

anordnas av

Onsjökretsen av Svenska Röda Korset i Trolleholms Slottspark

Lördagen den 1 juni kl. 5 e. m. Söndagen den 2 juni kl. 2 e. m.

Konsert inleder dagarnas program || **Föredrag** av Kirkeherde R. MÜNTER, Reslöv.

UPPVISNING av Röda Korstrupper.

UTSTÄLLNING av Kretsens Lånedepot.

Sång av Teckomatorps Sångsällskap.

Tombola Högsta vinsten en cykel. || **Cabaret** av Marieholms amatör-sällskap

Japansk trädgård med fin-fina vinster m. fl. attraktioner

Konsert- och dansmusik av Kungl. Sk. Trängskårens musikkår.

Fullständig konditoriservering. Öl och smörgåsar.

DANS i parken å nyanlagd dansbana.

Inträde: Vuxna 50 öre, barn 25 öre.

STYRELSEN.

Således ansökte kretsen hos Länsstyrelsen att få anordna lotterispel i slottsparken. Dessa bestod av "Japansk trädgård", "Fiskdamm", "Ärtgissning" och "Namngissning". I Länsstyrelsens villkor heter det bland annat att "lotterispelet ej får pågå å tid då högmäs-sogudstjänst hålles" och att "inkomsten av lotterispelet, med avdrag endast av kostnader, som av lotterispelens kontrollant prövas vara oundgängligen nödvändiga, användes till upp-givet ändamål". Det var ord och inga visor! Av övriga aktiviteter kan nämnas försäljning av choklad, bananer, cigarrer, vykort, läskedrycker, konditorivaror och öl. För sistnämnda aktivitet, "försäljning av pilsnerdricka", har Länsstyrelsen gett sin tillåtelse efter att "Kom-munalnämnden i Torrlösa socken och lands-fiskalen i Röstånga avgivit sina yttranden".

Cabareten var i tre akter om cirka 45 minuter vardera. Dessa var fristående och kunde fritt kombineras men man antog nog att man inte kunde köra tre akter per föreställning. För som det heter "då det endast finns bänkar med hårda sitsar, lämnar nog publiken föreställningen glad till minnet men öm under hjärtat och för detta bör man ej betala mer än 1 kr". Cabareten handlade bl.a. om "den läraktige eleven" och som det heter "något roligt i samband med en amputation". En mycket uppskattad uppvisning av Röda korstrupper, präglad av "precision och snabba ingripanden", genomfördes av frivilliga manliga sjukvårdare från Lund. Röda korsfesten i Trolleholm blev en stor framgång och Onsjökretsen kunde tillgodogöra sig ett netto på 6920 kronor. Av dessa pengar avsattes 2000 kronor till Jetten Trolle-Bondes fond.

Sedan lång tid hade Onsjökretsen diskuterat och planerat för att bygga en barnkoloni i Vejbystrand. Att planeringen var noggrann framgår av ett handskrivet dokument där ordföranden Agnes Smedberg tillsatt fem arbets-grupper för att tillse att all utrustning kom på plats. Representanter från Röstångas närområde i dessa grupper var: Agnes Smedberg, Röstånga (byggnadsgruppen), Anna Karlberg, Ask (anskaffning av möbler, gardiner, säng-täcken och mattor), Frida Andersson, Konga (Anskaffning av linne), Anna Boijesen, Billinge (Anskaffning av filtar, kuddar, madrasser och överdrag) och Hertha Håkansson, Röstånga (Anskaffning av porslin, glas och husgeråd). För att finansiera bygget, inklusive tomt och inventarier, har man med Distriktsstyrelsens tillstånd tagit 10 000 kronor av egna medel, erhållit 10 000 kronor från Allmänna arvsfon-den samt fått byggnadsbidrag från de flesta kommuner i häradet. Dessutom bidrog Jetten Trolle-Bondes Minnesfond med 3600 kronor. Den 13 juni 1938 invigdes kolonin och under denna sommar tog man emot totalt 64 barn, fördelade på två omgångar. Att den månads-långa kolonivisningen var stärkande bevisades av att barnens vikt gick upp med i genomsnitt

Barn och ledare vid Onsjökolonin, Vejbystrand.

ett kilo, men vissa barn ökade så mycket som mellan 3-4 kilo.

Verksamheten vid kolonin pågick i planerad omfattning under resten av 30-talet men 1940 fanns ingen sommarvistelser på grund av kriget. Redan tidigare hade dock Onsjö Röda korskrets känt av det spända läget i Europa och fått allt större uppgifter. Redan i juni 1938 erhåller kretsen en skrivelse från distriktsstyrelsen där det betonas att en av Röda Korsets mest betydelsefulla verksamhetsgrenar är "planerandet av den sjukvårdshjälp som blir nödvändig om Sverige indrages i krigiska förvecklingar". En sådan uppgift var att upprätta krigssjukhus och som en förberedelse för detta uppmanades kretsen att nu i fredstid inrätta några konvalescentkolonier. En koloni skulle bestå av 40-60 konvalescenter som skulle inkvarteras i olika gårdar (1-2 man per inkvarteringsvärd). Alla kolonins gemensamma angelägenheter som skriftväxling, redovisning och kontroll skulle skötas av en ombudsman (Denna uppgift hade tidigare (sedan 1916) innehafts av handlanden B. Finberg, Röstånga). Med ekonomisk hjälp utifrån bygger kretsen 1939 upp konvalescentkolonier i Stehag och Röstånga och i Trolleholm en på kretsens egen bekostnad. I augusti 1939 påminns kretsen om sina särskilda åtaganden av Teckomatorps luftskyddsförening och omedelbart sätter man i gång utbildning av luftskyddets sjukvårdspersonal och samariter. Senare, i april 1940, kommer besked från Kungliga socialdepartementet, om användning av Röda Korsets emblem för personal som arbetar inom luftskyddets sjukvård. Därför skall all personal som är berörd inregistreras i Svenska Röda Korset och

då också bära Svenska Röda Korsets armbindel. Sedan riksdagens beslut om att ett svenskt hemvärn skulle bildas (maj 1940) fick Röda Korset i uppdrag att organisera hemvärnets sjukvårdsverksamhet vilket också omedelbart kom att påverka Onsjökretsens arbete bl.a. genom upprättandet av förbandsplatser.

Koloniverksamheten vid Vejbystrand återupptogs 1941 med utökat antal barn. Man genomförde sju

sjukvårdskurser med 282 deltagare och iordningställde sex förbandsplatser för hemvärnnet. De utlåningsdepåer som man utrustat var flitigt utnyttjade. Arbetsgruppen i Stockamöllan (Inga Sonesson, arbetsgruppens ledare) tillverkade 12 förbandslådor som fördelades inom Billinge kommun. Nämnas kan också att under Röda korsveckan i maj 1944 drev man en värningskampanj som gav 789 nya medlemmar!

1946 tillträder Anna Bonde som ordförande i kretsen och tiden efter krigsslutet kom att handla mycket om klädbristen ute i Europa. Stora insamlingsarbeten gjordes. Man planerade och genomförde en Röda korsfest på Trolleholm (1947), som gav ett netto på 8496 kronor. Den nytänkande lokalavdelningen i Röstånga lyckades också arrangera två föreläsningar med Dr. Elsa Belfrage om "Kvinnor och sexu-

Medlemsvärvning en viktig del i Röda korsets kampanjer. (Bilden sannolikt från Trolleholms slottspark)

aliteten (200 närvarande) och "Kvinnorna i klimakteriet" (150 närvarande). Nytt under perioden fram till 1960 var att kretsen kunde erbjuda en c:a 10 dagars s.k. husmoderssemester under senare delen av augusti vid kolonin vid Vejbystrand. Efter andra världskriget återuppbyggdes Europa och då insatserna inte längre var lika akuta i Sveriges närområde kunde Röda Korset inrikta sig på internationella insatser på andra ställen på jorden som drabbats av krig eller naturkatastrofer. Onsjökretsen, liksom andra kretsar, var lyhörda och engagerade i de kampanjer och insamlingar som påtalades från Överstyrelsen för Röda Korset men man tog också flera egna initiativ.

Den svenska välfärdsmodellens utveckling efter andra världskriget innebar att staten tog över mycket av serviceansvaret från den frivilliga sektorn. Detta kom också att gälla Röda Korset, där flera områden inom vilka man bedrivit omfattande verksamheter, främst i hälsobringande syfte, nu succesivt togs över av samhället. Detta innebar konkret att verksamheten vid Onsjökolonin i Vejbystrand nu inte längre hade samma prioritet. På rekommendation av distriktsstyrelsen beslöts därför på ett styrelsemöte den 29 oktober 1970 på Trolleholms slott att Onsjökolonin vid Vejbystrand skulle försäljas till DHR:s Sommarsol, vilket också skedde och därmed var en epok av stort engagemang i kretsen över.

Välfärdsstatens utveckling gick dock hand i hand med ett ökat medlemskap i frivilligorganisationerna. Så var också fallet med Onsjökretsen som vuxit kraftigt och 1971 hade c:a 2500 medlemmar. Detta ledde till att det var svårt att hålla ihop all verksamhet i en gemensam styrelse. Närheten mellan styrelse och medlemmar och arbetsgrupper är avgörande för att få överblick över det arbete som skall göras och att man känner varandra underlättar också rekrytering av medlemmar till olika funktioner och uppgifter i kretsen. Därför beslutades, vid ett styrelsemöte på Röstånga Gästgiveri den 2 april 1971, att Onsjökretsen skulle delas upp i fyra nya kretsar. Efter uppdelnin-

Den vackra Onsjödräkten. I bakgrunden (t.v.) Anna Trolle-Bonde (slutet av 50-talet).

gen kom Röstångakretsen att bestå av Röstånga, Konga, Ask, Trolleholm och Torrlösa, tillsammans 413 medl. Onsjökretsens behållning 1972 på 29 643 kronor fördelades mellan kretsarna i relation till medlemsantalet och vidare uppmanades distriktsstyrelsen (1971) att utarbeta nya stadgar för en ny fond med namnet: "Grevinnan Jetten Trolle-Bondes Minnesfond". Tidigare kapital plus intäkter från försäljningen av kolonin gav fonden ett sammanlagt kapital på 165 000 kronor vid bildandet. Den årliga avkastningen fördelades lika mellan de fyra nybildade kretsarna. Röstångakretsens första ordförande var Anna Trolle-Bonde och Renate Smedberg var vice

ordförande. Övriga ledamöter var: Ethel Johansson (sekr.), Lennart Lundberg (kassaförvaltare), Annie Carlsson, Dagmar Forsberg, Ingeborg Nyberg, Harriet Olsson och Greta Olsson. Redan efter ett par år (1973) rycktes Anna Trolle-Bonde bort i en tragisk olycka och år 1974 utsågs Renate Smedberg till ordförande och Dagmar Forsberg till v. ordförande och kursledare.

Under 1970 talet och under resten av seklet var det den stora världen som mötte den lilla kretsen. I detta avseende började nya namn dyka upp som mål för kretsens arbete och insamlingar, som t.ex. Ostpakistanska flyktingläger (1971), Vietnamkrigets offer i Indokina (1973), Libanon (1976), Nepal (1979) och Kampuchea (1980) där händelserna idag börjar falla i glömska men också namn som Rwanda, Tjetjenien, Afghanistan och jordbävningsoffren på Haiti som är mer aktuella. Här hemma hade man årliga klädinsamlingar till Katastrofförrådet och dit skickades också ett mycket stort antal stickade och sydda plagg, särskilt för barn. Insamling av penningmedel blev mycket viktigt och det skedde genom bössinsamling, lotterier och inte minst basarer och tombolan i Nackarpsdalen, årligen på Kristi Himmelsfärdsdagen, gav fina intäkter. Vidare ordnade man höstfester både på Björkhäll och på Röstångagården med försäljning, lotterier och auktioner.

Då flera av de tidigare områden som kretsen

Dagmar Forsberg, Inga Johansson, Elsa Waldemarsson och Renate Smedberg, några av de hängivna Rödakorsare som betytt så mycket för kretsen i Röstånga.

ansvarat för i sina utbildningsprogram nu fallit bort kom man att behövas inom andra. Då det t.ex. saknades kunskap kring barnolycksfallsvård ordnade kretsen utbildning i sådan och man anordnade fortsatt utbildning i hjärt- lung- räddning. Vidare gav man pensionärer ekonomisk hjälp till fotvård men då man erbjöd pensionärerna kontaktverksamhet blev reaktionen sval och då beslutade kretsen att i stället bjuda dem på kaffe vid enstaka tillfällen, en tradition som lever kvar idag.

1997 utsågs Anita Ekström till ordförande och vi närmar oss nu ett nytt sekel. Insamling till stöd för människor som drabbats vid väpnade konflikter fortsatte, men kretsen gav också rikligt stöd till det center för traumatiserade och torterade flyktingar som hade grundats i Malmö 1987. På förslag av Ing-Britt Nilsson och Sonja Nilsson beslutade styrelsen 2000 att hyra en lokal på Hantverksgatan i Röstånga för att användas som en mötesplats och tillika en s.k. second hand butik. Samma år erhöll Röstångakretsen en stor donation (150 000 kronor) från Johan Lilja till: "Lisa Liljas minne". Pengarna placerades i Röda Korsets penningförvaltning och avkastningen användes inom kretsens verksamhetsområde.

Då Nackarpsdalen kom att ingå i Nationalparken kom den som samlingspunkt inte längre att vara i fokus för arrangemang av olika slag. Den tidigare så populära tombolaaktiviteten, som Röda korskretsen sedan lång tid tillbaka anordnat varje Kristi Himmelsfärdsdag intill "Pepparkakshuset", gick nu till historien och därmed också en ansevärd intäkt till kretsens verksamhet.

2011 utsågs undertecknad till ordförande och till att förvalta den tradition som kretsen bar på. Kretsen har fortsatt varit engagerad i Röda Korsets riktade insamlingar som är välbekanta för de allra flesta; "På flykt" och "Världsbarn" är stora internationella insamlingar med stor anslutning som de flesta tagit del av på

något sätt och genom det s.k. "listlotteriet" (8000/ år) har kretsen under flera år kunnat hjälpa utsatta kvinnor i olika länder. Nationellt är "Aldrig ensam" en mycket viktig insamling som hjälper till att bryta ofrivillig ensamhet hos äldre.

En mycket viktig uppgift för Röstånga Röda korskrets är också att verka i nuet och lokalt. Ingen har kunnat undgå att informera sig om den besvärliga situation som uppstått för alla flyktingar i Röstångas närhet och som orsakats av i första hand kriget i Syrien. Här kommer krigens konsekvenser oss in på livet och behovet är stort hos de flyktingar som passerar boendena på Blinkarp och Odengården. Således har kretsen regelbundna insamlingar av kläder och skor som delas ut till boende på Blinkarp och på Odengården har kretsen tagit initiativet till något som vi kallar för "Den röda knappen", en social verksamhet där kretsmedarbetare håller i aktiviteter som att sticka, sy, virka, lära svenska mm, allt i syfte att stärka dessa kvinnor i deras utsatthet.

Röstånga Röda korskrets bedriver också en riktad social verksamhet av olika slag i Röstånga by. Sålunda har nu Kupan på Hantverksgatan utvecklats till en livlig och uppskattad mötesplats. Röda korskretsen har också haft beredskap att anpassa sig till de behov som finns i det moderna samhället och där de allmänna resurserna inte räcker till. Sålunda har Röda korskretsen engagerat sig i en läxhjälpverksamhet där man kunnat bidra till att skapa bra studiemiljöer där man tillgodoser elevernas egna behov. Röstångakretsen och f.d. Svalövsbygdens Röda korskrets gick samman 2014 och styrelsen har nu lagt en bra grund för en god samverkan och genom det starka engagemang som vuxit fram förutspås en stark utveckling av den nya kretsen. Denna sammanslagning kommer alltså exakt 100 år efter det att Röstånga blev en del i Onsjökretsen som bildades 1914. Det är också med stor tillfredsställelse jag kan konstatera att kretsens hängivna medlemmar under den gångna 100 års perioden oförtrutet arbetar efter Röda Korsets grundprinciper och tillser efter förmåga att behövande medmänniskor behandlas med humanitet och opartiskhet, där frivillighet, enhet och universalitet är nyckelord i arbetsformerna. De täta nätverk som finns mellan styrelse och medlemmar och förmåga till kreativitet och handlingskraft gör att jag med tillfredsställelse ser fram emot det nya sekel som nu inletts i Röstånga Röda korskrets historia.

Olga Andersson